

Tussenevaluatie Plan van Aanpak invasieve exoten Noord-Brabant

Inhoudsopgave

Tussenevaluatie Plan van Aanpak invasieve exoten Noord-Brabant	1
1 Inleiding en aanleiding	4
2 Wettelijke en beleidskaders	6
2.1 Europese wetgeving	6
2.2 Nederlandse implementatie	6
2.3 Beleid provincie Noord-Brabant	7
3 Beleidsuitvoering	9
3.1 Bestrijding soorten met eliminatieopgave	9
3.1.1 Gewervelde fauna (zoogdieren en vogels)	9
3.1.2 Aziatische Hoornaar	11
3.1.3 Planten	13
3.1.4 Vissen, reptielen, amfibieën en zoetwater invertebraten	14
3.2 Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten	14
3.2.1 Overige (potentiele) invasieve exoten	14
3.2.2 Exotenbestrijding provinciale terreinen	14
3.2.3 Exotenbestrijding Natura 2000	15
3.3 Monitoring	16
3.4 Regierol Provincie ten aanzien van exotenbestrijding (overig)	17
3.4.1 Externe samenwerking	17
3.4.2 Interne samenwerking	19
3.4.3 Subsidieregeling	19
3.4.4 Communicatie en kennisdeling	21
4 Financieel kader en capaciteit	23
4.1 Capaciteit	23
4.2 Financiële aspecten	23
5 Conclusies	26
5.1 Bestrijding invasieve soorten met eliminatieopgave: voldoende	26
5.2 Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten: Onvoldoende	27
5.3 Monitoring: onvoldoende	27
5.4 Regierol: voldoende	28
6 Aanbevelingen	29

6.1	Bestrijding soorten met eliminatieopgave.....	29
6.2	Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten.....	29
6.3	Monitoring.....	29
6.4	Regierol.....	30
6.5	Communicatie.....	30
6.6	Subsidieregeling.....	30
6.7	Capaciteit en financiën.....	30
7	Literatuur.....	31
	BIJLAGE 1 Schematische weergave Plan van Aanpak Invasieve Exoten Noord-Brabant (unieljustsoorten en zorgsoorten).....	32
	BIJLAGE 2 Exotenproblematiek binnen Natura 2000-gebieden.....	33
	BIJLAGE 3 Financieel overzicht 2018-2023.....	34

1 Inleiding en aanleiding

Voor u ligt de tussenevaluatie van het provinciale exotenbeleid van de provincie Noord-Brabant dat is verwoord in het [Plan van Aanpak invasieve exoten Noord-Brabant](#) [Provincie Noord-Brabant, 2020]. In deze tussenevaluatie wordt ingegaan op de reeds behaalde resultaten en de mogelijkheden om het bestaande beleid verder te versterken.

Invasieve uitheemse plant- en diersoorten (in het kort: invasieve exoten) zijn plant- en diersoorten die oorspronkelijk niet in Nederland voorkomen én een gevaar vormen of nadelig zijn voor inheemse plant- en diersoorten. Ze zijn niet op natuurlijke wijze in de Nederlandse natuur terecht gekomen. Ze ontsnapten bijvoorbeeld uit gevangenschap, werden in de natuur weggegooid of lifften per ongeluk mee met voertuigen. Eenmaal gevestigd breiden deze soorten snel uit en concurreren ze met inheemse flora en fauna om licht, voedsel en leefruimte. Ook kunnen ze ziektes introduceren of prederen op inheemse soorten.

Sinds 2018 zijn provincies verantwoordelijk voor het (opstellen van) exotenbeleid en staan zij aan de lat voor de bestrijding van een beperkt aantal invasieve exoten. Het exotenbeleid van de Provincie Noord-Brabant is in 2020 vastgesteld door Gedeputeerde Staten (hierna GS) in vorm van het Plan van Aanpak invasieve exoten Noord-Brabant en loopt tot 2027. Hierin staat onder andere genoemd dat het beleid periodiek geëvalueerd wordt of wanneer hier aanleiding voor is.

Vershillende ontwikkelingen, zowel (inter)provinciaal als landelijk, geven aanleiding om het exotenbeleid te evalueren en te herzien. Op 3 november 2023 hebben de Provinciale Staten een [mote](#) aangenomen om het bestaande exotenbeleid (het Plan van Aanpak invasieve exoten) te evalueren en te herzien. Daarnaast zijn met het vaststellen van de [Perspectiefnota 2025](#) in april 2024 middelen gereserveerd voor de aanpak van invasieve exoten [Provincie Noord-Brabant, 2024]. Op landelijk niveau wordt, onder andere naar aanleiding van de [systeemevaluatie van Desicio](#) [2022] gewerkt aan een landelijk aanvalsplan invasieve exoten en wordt er in interprovinciaal verband gewerkt aan een ambitiedocument voor de aanpak van invasieve exoten. Tot slot is sinds het vaststellen van het Plan van Aanpak in 2020 de Europese unielijst voor invasieve exoten aangevuld met nieuwe soorten.

Deze tussentijdse evaluatie bekijkt of het huidige exotenbeleid voldoende is om de doelen ten aanzien van de aanpak van exoten te behalen of dat er een tussentijdse bijsturing nodig is.

In deze rapportage wordt stilgestaan bij de inspanningen die zijn geleverd en de knelpunten die hierin naar voren zijn gekomen. Daarnaast wordt ook gekeken naar de landelijke systeemevaluatie, de aanpak van andere partijen en wordt, zover mogelijk, aangesloten bij landelijke trajecten. De uitkomsten van deze rapportage vormen input voor een actualisatie van het provinciale exotenbeleid.

Hieronder zullen eerst de wettelijke en beleidskaders worden beschreven, waarna in het hoofdstuk "beleidsuitvoering" wordt gekeken naar de reeds geleverde inspanningen en bijbehorende knelpunten. Op basis van deze bevindingen worden aanbevelingen gedaan voor een aangepast exotenbeleid. Daar

waar relevant, worden aanbevelingen uit de systeemevaluatie en de exotenaanpak van andere partijen meegenomen.

2 Wettelijke en beleidskaders

2.1 Europese wetgeving

Wereldwijd worden invasieve exoten gezien als een van de belangrijkste bedreigingen voor de biodiversiteit. Om deze reden is er binnen de Europese Unie sinds 2015 de EU-verordening van kracht. Deze verordening richt zich op het bestrijden en beheersen van invasieve exoten vanuit het oogpunt van behoud van biodiversiteit, maar ook vanuit belangen van volksgezondheid en veiligheid (EU 1143/2014). De verordening verplicht lidstaten om maatregelen te treffen tegen invasieve exoten die zijn opgenomen in de bijbehorende **unielijst** van invasieve exoten (NVWA, 2024). De noodzakelijke maatregelen zijn afhankelijk van het stadium waarin de introductie van een soort zich in een lidstaat bevindt:

- Preventie: het voorkomen van introductie van nieuwe invasieve soorten
- Snelle uitroeiing: het snel verwijderen van invasieve exoten in een vroeg stadium van introductie (artikel 17 van de verordening).
- Beheersen: het beheersen van de bestaande populatie en het indammen van verspreiding van wijdverspreide invasieve exoten (artikel 19).
- Ecosysteemherstel: het nemen van herstelmaatregelen op plekken waar ecosystemen zijn aangetast voor invasieve exoten

2.2 Nederlandse implementatie

De Europese verordening is in Nederland omgezet in nationale wet- en regelgeving. De Nederlandse aanpak vindt plaats via preventie en handhaving (1) en beheersing, bestrijding en herstel (2).

Via *preventie en handhaving* wordt de (opzettelijke) introductie van invasieve exoten, het houden, kweken, vervoeren en verhandelen van invasieve exoten aangepakt. Preventie is primair de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur (LVVN), taken rondom handhaving zijn belegd bij het NVWA en RVO. Het Rijk is daarnaast verantwoordelijk voor het opzetten van een surveillancesysteem en vroegtijdige detectie van unielijstsoorten die zich nog niet in Nederland hebben gevestigd en het rapporteren aan de Europese Commissie over de bestrijding van invasieve soorten.

De verantwoordelijkheid voor de *beheersing, bestrijding en herstel van ecosystemen* is in 2018 door het Rijk overgedragen aan de provincies door middel van een ministeriële regeling. Provincies kunnen zelf invulling geven aan deze verantwoordelijkheid, die aansluit bij de verantwoordelijkheden die de provincies al hadden op grond van de Wet natuurbescherming. Op 1 januari 2024 is de wet natuurbescherming overgegaan in de Omgevingswet, de verantwoordelijkheden met betrekking tot invasieve exoten zijn hierin niet veranderd.

De provincies zijn daarmee *beleidsverantwoordelijk* voor de aanpak van de meeste invasieve exoten die op de unielijst staan. Er zijn wel enkele uitzonderingen. Zo heeft het Rijk voor 11 soorten van de unielijst zelf de verantwoordelijkheid gehouden vanwege het visserijbelang. Het gaat hier om de uitheemse

rivierkreeften, de Chinese wolhandkrab en (vis)soorten die in zee voorkomen. Daarnaast zijn de waterschappen verantwoordelijk voor de aanpak van muskus- en beverratten vanwege hun verantwoordelijkheden ten aanzien van hoogwaterveiligheid.

De invasieve exoten die zijn toegewezen aan de provincies kunnen onderverdeeld worden in drie groepen:

- Artikel 17-soorten: dit zijn soorten die zich nog niet hebben gevestigd in Nederland
- Artikel 19a-soorten: soorten die zich beperkt hebben gevestigd en met enige inspanning kunnen worden uitgeroeid.
- Artikel 19b-soorten: soorten die wijdverspreid aanwezig zijn in Nederland.

Naast deze soorten kan een provincie aanvullende soorten opnemen in haar beleid. In Brabant zijn dit Brabantse zorgsoorten zoals watercrassula en Aziatische duizendknopen.

2.3 Beleid provincie Noord-Brabant

Het exotenbeleid van de Provincie Noord-Brabant is in 2020 vastgesteld in de vorm van het Plan van Aanpak Invasieve Exoten Noord-Brabant (in het bestuursakkoord "Actieplan invasieve exoten" genoemd). Het Plan van aanpak beschrijft hoe de Provincie Noord-Brabant tot 2027 invulling geeft aan de bestrijding en beheersing van invasieve exoten [Provincie Noord-Brabant, 2020].

Het primaire doel van de eliminatie of beheersing van invasieve exoten is het voorkomen van aantasting van de biodiversiteit en schade aan inheemse plant en diersoorten.

Het plan van aanpak heeft twee uitgangspunten waarbij onderscheid wordt gemaakt in soorten met een eliminatieopgave en soorten met een beheersopgave:

- Inzetten op vroegtijdige volledige permanente eliminatie van invasieve exoten uit de natuurlijke omgeving in Noord-Brabant waar dit nog kan. Hier gaat het om soorten die zich nog niet of slechts beperkt hebben gevestigd (artikel 17 en 19a).
- Bij wijdverspreide soorten waar volledige eliminatie niet meer mogelijk is (artikel 19b) en Brabantse zorgsoorten wordt ingezet op beheersing op lokaal niveau. Beheersing kan ook inhouden dat op lokaal niveau toch wordt ingezet op eliminatie als dit mogelijk en wenselijk is. Hier hebben andere partijen een (mede-)verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijkheid voor de beheersing, bestrijding en herstel van aangetaste ecosystemen betekent niet dat de provincie zelf alle maatregelen moet of kan uitvoeren.

Bij wijdverspreide soorten met een beheersopgave hebben alle betrokken partijen een eigen of medeverantwoordelijkheid die samenvalt met hun publieke taak en/of eigendom. Denk hierbij aan

gemeenten die Reuzenberenklauw langs publieke paden bestrijden of de aanpak van invasieve waterplanten die de doorstroming belemmeren door waterschappen. De provincie heeft hierin een faciliterende en, waar mogelijk, coördinerende rol vanuit het provinciale biodiversiteitsbelang.

Het provinciale biodiversiteitsbelang ligt vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden, de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland en beschermde vogel- en habitatrichtlijn soorten of rode lijst soorten.

Het Plan van Aanpak noemt verschillende instrumenten die worden ingezet om aantasting van de biodiversiteit en schade aan ecosystemen te voorkomen. Naast concrete bestrijdingsacties valt te denken aan:

- Een opdracht aan de Faunabeheereenheid (FBE) voor de aanpak van specifieke soorten
- Opzetten of deelnemen aan convenanten
- Het openstellen van een subsidieregeling
- Communicatie en voorlichting
- Het opstellen van draaiboeken voor soorten met een eliminatieopgave
- Het opstellen van beslisbomen voor soorten met een beheersopgave

3 Beleidsuitvoering

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven op welke wijze uitvoering is gegeven aan het beleid en welke knelpunten zijn geïdentificeerd in de uitvoering van het beleid. Op basis van de knelpunten en input vanuit landelijke en interprovinciale context worden tot slot aanbevelingen gegeven.

De uitvoering van het beleid kan globaal onderverdeeld worden in

- Bestrijding van soorten;
- Monitoring
- Regierol Provincie

3.1 Bestrijding soorten met eliminatieopgave

Meldingen van invasieve exoten worden verkregen via waarneming.nl of, wanneer het om een soort met strikte eliminatieopgave gaat (artikel 17), via het NVWA. Bij de opvolging van meldingen hebben artikel 17 soorten prioriteit, voor andere soorten wordt een afweging gemaakt van het verspreidingsrisico op de betreffende locatie, het beschikbare budget en de beschikbare capaciteit. Het plan van aanpak benoemt het opstellen van draaiboeken en beslisbomen. Deze draaiboeken en beslisbomen zijn tot op heden nog niet opgesteld. Dit heeft onder andere te maken met een gebrek aan capaciteit en verschillende wisselingen in de bezetting van het exotendossier (zie ook paragraaf 4.1).

3.1.1 Gewervelde fauna (zoogdieren en vogels)

Voor de meeste gewervelde fauna van de unielijst geldt een eliminatieopgave. Uitzonderingen hierop zijn de Siberische grondeekhoorn en de Nijlgans. Van de Siberische grondeekhoorn is een populatie in Tilburg bekend. Deze populatie wordt gedoogd omdat ze zich sinds de jaren 70 nauwelijks uitbreidt en geen direct gevaar lijkt te vormen voor de lokale biodiversiteit. Wanneer deze populatie zich invasief gaat gedragen zal er wel actie nodig zijn. Meldingen van Siberische grondeekhoorn buiten de populatie in Tilburg worden in principe wel opgepakt. De Nijlgans is een wijdverspreide soort waardoor er landelijk een beheerambitie geldt en geen eliminatieambitie.

Het aantal meldingen van gewervelde invasieve exoten in Noord-Brabant is beperkt. Ondanks het beperkte aantal meldingen blijkt het in de praktijk lastig te zijn om goed opvolging te geven aan alle meldingen van invasieve gewervelde soorten. Het gaat namelijk om mobiele soorten die vaak een verborgen bestaan leiden (met name wasbeer en muntjak). Tegen de tijd dat de bestrijder aanwezig is, is de vogel gevlogen of het dier verder gelopen.

Door de grens die Noord-Brabant deelt met België is er een verhoogd risico op introductie van mobiele soorten. Zo heeft Vlaanderen hogere aantallen muntjak en Wallonië hogere aantallen wasberen. Deze soorten kunnen ongezien de grens oversteken. Vanuit het NVWA wordt onderzoek gedaan naar betere monitoringsmethodes langs de grens.

Bestrijding via FBE

Commented 5.1.2.e Ik overweeg om hoofdstuk 3 en 4 om te draaien. Want nu val ik de hele tijd in herhaling als het om geld en tijd gaat

In 2019 heeft de Provincie Noord-Brabant de Faunabeheereenheid Noord-Brabant opdracht gegeven voor de uitvoering van maatregelen tot beheersing en/of eliminatie van een aantal invasieve zoogdieren en vogels. Om hier invulling aan te geven is door de FBE in 2021 een draaiboek opgesteld voor de aanpak van invasieve exoten en verwilderde dieren. Het draaiboek zelf maakt geen onderdeel uit van deze tussenevaluatie omdat dit door de FBE is opgesteld. Het FBE evalueert dit jaar zelf het draaiboek invasieve exoten als onderdeel van het faunabeheerplan.

Meldingen van *zoogdieren en vogels* zijn zo veel als mogelijk door de FBE opgepakt in lijn met het draaiboek. Hierbij gaat het alleen om soorten waarvoor de FBE een opdracht heeft gekregen. Wanneer een melding binnen komt, neemt de FBE contact op met de lokale wildbeheereenheid met het verzoek om het dier op te sporen en te vangen of doden. Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal beheerde dieren door de FBE in de periode 2019-2023.

De FBE is voor de bestrijding afhankelijk van de beschikbaarheid van jagers die de dieren willen en kunnen opsporen of doden. Dit vormt een knelpunt in de effectieve bestrijding. Zo zijn er wel verschillende meldingen van Rosse stekelstaart geweest, maar is er geen een geschoten. Deze soort wordt namelijk gezien als "leuk eendje" of is lastig te schieten omdat deze zich in de winter tussen andere watervogels ophoudt. Daarnaast moeten grondeigenaren jagers toegang verlenen tot hun terreinen om een invasieve exoot aan te pakken. Deze toestemming wordt niet altijd gegeven. De FBE heeft op dit moment geen instrumenten om de bestrijding van invasieve exoten af te dwingen.

Tabel 1 Overzicht aantallen beheerde dieren FBE 2018-2023. Rosse stekelstaart en Wasbeerhond zijn gedurende deze periode niet afgeschoten en/of gevangen.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Muntjak	1	0	0	0	1	0
Wasbeer	0	0	0	4	0	0
Rosse Stekelstaart	0	0	0	0	0	0
Wasbeerhond	0	0	0	0	0	0
Nijlgans	981	788	863	979	902	961

Bestrijding vanuit GS

Wanneer een soort met eliminatieopgave niet onder de opdracht 3.18 viel, is door GS zelf actie ondernomen. Dit was het geval bij de Pallas' eekhoorn en Amerikaanse voseekhoorn. In beide gevallen is onderzocht of de eekhoorn nog aanwezig was en gevangen kon worden, maar is het dier niet meer aangetroffen binnen het gebied. Naderhand zijn er ook geen nieuwe meldingen meer binnengekomen. Mogelijk zijn deze dieren door hun eigenaar gevangen, of hebben zij het niet overleefd in het wild. In

5.2.1

¹ Muntjak, muskusrat, nijlgans, rosse stekelstaart, wasbeer, wasbeerhond

Tabel 2 is een overzicht gegeven van concrete opsporings- en bestrijdingsacties naar gewervelde

Jaar	Soort	Uitgevoerde actie
2019	Pallas Eekhoorn	Onderzoek n.a.v. melding, soort niet aangetroffen
2018 2019	Rosse Stekelstaart*	Bestrijding Rosse Stekelstaart in 2018 in Markiezaatsmeer
2022	Amerikaanse voseekhoorn	Onderzoek n.a.v. melding, soort niet aangetroffen
Jaar	Soort	Uitgevoerde actie
2019	Pallas Eekhoorn	Onderzoek n.a.v. melding, soort niet aangetroffen
2018 2019	Rosse Stekelstaart*	Bestrijding Rosse Stekelstaart in 2018 in Markiezaatsmeer
2022	Amerikaanse voseekhoorn	Onderzoek n.a.v. melding, soort niet aangetroffen

soorten met een eliminatieopgave waardoor door GS opdracht is gegeven.

Tabel 2 overzicht van uitgevoerde opsporings- en bestrijdingsacties voor gewervelde fauna met een eliminatieopgave 2018-2023

*in 2018/2019 liep er via de provincie Noord-Brabant een losse opdracht voor de bestrijding van Rosse stekelstaart. Deze opdracht is stopgezet toen de FBE-opdracht heeft gekregen voor de bestrijding van onder andere de Rosse stekelstaart.

Knelpunten en risico's aanpak gewervelde fauna

- Verhoogd risico op introductie door gedeelde grens met België
- FBE heeft voor een beperkt aantal gewervelde dieren een opdracht 3.18. Nieuwe soorten op de unielijst zijn nog niet toegevoegd wat snel ingrijpen kan belemmeren.
- Het mobiele karakter en de (soms) verborgen leefwijze van gewervelde dieren maakt effectieve bestrijding lastig. Dit vraagt onder andere om een snelle response die nu (nog) niet geboden kan worden.
- De FBE (en GS) is afhankelijk van de welwillendheid en vertrouwen van derden voor de uitvoering van haar opdracht. Denk aan jagers en terreineigenaren die al dan niet medewerking verlenen voor de bestrijding .
- De publieke opinie rondom het aaibaarheidsgehalte van een soort kan een snelle signalering of bestrijding in de weg zitten. Denk aan weerstand uit de maatschappij, maar ook de

3.1.2 Aziatische Hoornaar

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten vanwege de bedreiging die deze soort vormt voor (wilde) bestuivers. De Aziatische hoornaar is in 2017 voor het eerst waargenomen in de Provincie Zeeland, in 2019 is het eerste nest in Noord-Brabant gemeld. In eerste instantie is door de provincies ingezet op volledige uitroeiing van deze soort, maar sinds 2021 worden er jaarlijks zoveel nesten in Nederland waargenomen dat het opsporen en bestrijden door slechts enkele deskundigen (en dus volledige uitroeiing) niet meer mogelijk is.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft destijds geconcludeerd dat volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet langer haalbaar is. Zij heeft de Europese Unie hiervan in kennis gesteld, waardoor de status van de soort veranderd is van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing) naar 'gevestigd' (doel: beheersen). De provincies hebben sindsdien de taak om de Aziatische hoornaar te beheersen en waar mogelijk te bestrijden, maar volledige uitroeiing is niet langer realistisch. De provinciale besturen hebben afgesproken om zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen (Zoals besloten in het [BACVP 04-06-2021](#)).

De Provincie Noord-Brabant heeft, samen met de provincie Limburg, aan deze ambitie invulling gegeven door in 2022 [ten pilot](#) te starten waarin een nieuwe opsporingsmethode is toegepast en vergeleken met bestaande opsporingsmethodes [[Naturetoday, 2022](#)]. Hierbij werden werksters van de Aziatische hoornaar gezenderd en gevolgd naar het nest. Deze methode bleek efficiënter dan andere bekende opsporingsmethodes. In 2023 is via een Europese aanbestedingsprocedure opdracht gegeven voor de opsporing en bestrijding van nesten van de Aziatische hoornaar voor de komende 4 jaar.

[Tabel 3](#) geeft een overzicht van de resultaten van de afgelopen jaren.

Ondanks de hoge aantallen nesten die door de efficiëntere opsporingsmethode worden gevonden en verwijderd, nemen de aantallen nog steeds toe. Hier liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag. Het zoveel mogelijk opsporen en bestrijden van nesten biedt helaas geen garantie dat alle nesten daadwerkelijk worden gevonden. Dit komt onder andere doordat niet alle waarnemingen worden doorgegeven, er te weinig capaciteit beschikbaar was voor de opsporing en bestrijding of dat het nest simpelweg te goed verstopt zat en niet tijdig werd gevonden.

Daarnaast is er sprake van instroom vanuit omliggende provincies (Zeeland en Limburg) en Vlaanderen. Beleidswijzigingen bij onze burens die leiden tot grotere aantallen nesten, zullen ook effect hebben op de aantallen in Noord-Brabant. Zo kent Vlaanderen veel hogere dichtheden en wordt de actieve bestrijding in Vlaanderen afgebouwd waarbij de bestrijding steeds meer op initiatief van melders en lokale overheden plaats vindt. Ook in de Provincie Zeeland hebben [65 besloten](#) om de inzet voor de eliminatie van Aziatische hoornaar af te bouwen [[Provincie Zeeland, 2024](#)]. Hierdoor wordt in de komende jaren een hogere instroom van Aziatische hoornaars van buitenaf verwacht.

Momenteel worden in interprovinciaal verband aanvullende maatregelen verkend om de aanpak van deze soort verder te professionaliseren.

Tabel 3 Overzicht van bestreden koninginnen, primaire nesten en secundaire nesten. Koninginnen en kleine primaire nesten worden vaak door de waarnemer zelf bestreden. De koningin van de Aziatische hoornaar maakt in het voorjaar een klein primair nest om in de zomer te verhuizen naar een groter secundair nest hoog in de boom.

Jaar	Koningin in voorjaar	Primair nest	Secundair nest
2019	-	1	-
2020	-	1	1

2021	-	1	-
2022	4	10	20
2023	43	26	97

Knelpunten en risico's aanpak Aziatische Hoornaar

- Niet alle waarnemingen worden tijdig gemeld waardoor nesten worden gemist.
- Het opsporen en bestrijden van nesten is specialistisch werk. Momenteel is er een beperkt aantal bestrijders die specifieke ervaring hebben met het bestrijden van Aziatische hoornaar, waardoor er een capaciteitsprobleem kan ontstaan
- De aanpak van de Aziatische hoornaar buiten de provincie heeft invloed op de aantallen

3.1.3 Planten

Tussen 2018 en 2023 zijn binnen de provincie Noord-Brabant geen waarnemingen bekend van invasieve plantensoorten die zich nieuw binnen de provincie hebben gevestigd (zogenaamde artikel 17-soorten). Wel zijn er verschillende groeiplaatsen in bekend van soorten die zich reeds in Nederland hebben gevestigd, maar waarvoor een eliminatieambitie geldt.

Het exotenbeleid is niet gericht op de aanpak van invasieve planten in particuliere tuinen, maar deze tuinen vormen mogelijk wel bronlocaties voor nieuwe groeihaarden. Het bezit van unielijstsoorten als tuinplant is toegestaan mits verspreiding wordt voorkomen. Het is echter onwaarschijnlijk dat dit in de praktijk ook daadwerkelijk gebeurt (bv door het tijdig verwijderen van zaaden of het verwijderen van planten die buiten te tuin zijn gaan groeien).

In Noord-Brabant zijn meldingen bekend van groeiplaatsen in de buitenruimte (niet zijnde een particuliere tuin) van de Boomwurger, Zijdeplant en Moeraslantaarn. Boomwurger en Zijdeplant zijn landplanten, Moeraslantaarn is, zoals de naam al doet vermoeden, een soort van aquatische ecosystemen. Dit zijn soorten die zich nog maar beperkt in Nederland hebben gevestigd en uitroeibaar worden geacht. Uitroeijing van deze soorten is gewenst, maar heeft een minder hoge prioriteit dan de bestrijding van soorten die zich nieuw vestigen in onze Provincie.

Locaties van deze planten in de buitenruimte zijn bekend, maar bestrijdingsacties hebben nog niet plaats gevonden. Dit heeft voornamelijk te maken met een beperkte interne capaciteit en budget. Daar waar een risico bestaat op verspreiding (bv door grondverzet), zijn de betreffende perceeleigenaren op

Knelpunten en risico's aanpak plantensoorten

- Beperkte beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen
- Risico op verspreiding vanuit particuliere tuinen waar invasieve exoten staan.
- Geen beleid/instrumenten om artikel 19b soorten op particuliere grond aan te pakken

de hoogte gesteld van de aanwezigheid van de plant.

3.1.4 Vissen, reptielen, amfibieën en zoetwater invertebraten

Tussen 2018 en 2023 zijn geen reptielen en amfibieën met een eliminatieopgave waargenomen binnen de provincie Noord-Brabant. Er zijn wel meldingen bekend van de Zwarte Dwergmeerval. Dit is een invasieve vissoort met een eliminatieopgave. Vaak gaat het om meldingen van exemplaren die reeds zijn gevangen en waar geen verdere actie op nodig was. De provincie heeft geen concrete bestrijdingsacties uitgevoerd. Dit wordt ook als onhaalbaar gezien vanwege het mobiele karakter van de soorten en het habitat (open watersystemen) waarin deze soorten voorkomen.

Er zijn eveneens meldingen bekend van zoetwater invertebraten zoals uitheemse rivierkreeften en Chinese wolhandkrab. Het Rijk is (beleids)verantwoordelijk voor de aanpak van uitheemse rivierkreeften de chinese wolhandkrab vanuit het visserijbelang. GS zet niet actief in op de bestrijding van deze soorten, waarvoor een beheersopgave geldt.

Knelpunten en risico's aanpak vissen, reptielen, amfibieën en zoetwater invertebraten

- Beperkte beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen
- Geen effectieve bestrijdingsmethodes beschikbaar voor de bestrijding van invasieve soorten in open watersystemen

3.2 Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten

3.2.1 Overige (potentiele) invasieve exoten

Het Plan van Aanpak heeft betrekking op de invasieve exoten van de unielijst, en specifiek op de soorten die voorkomen binnen de Provincie Noord-Brabant. Daarnaast zijn enkele Brabantse zorgsoorten genoemd. Deze aanpak zorgt voor een duidelijk afkadering van het beleid, maar biedt weinig ruimte voor de aanpak van opkomende invasieve exoten. Te denken valt aan soorten zoals de Aziatische Modderkruiper, Canadese Guldenroede en Italiaanse kamsalamander. Sommige van deze soorten zijn voorgedragen voor de Europese unielijst, maar zijn nog niet vastgesteld, andere soorten zoals de Italiaanse kamsalamander kunnen niet op de Europese unielijst geplaatst worden omdat de soort inheems is in Europa. Dat een soort inheems is in een specifieke Europese regio, betekent echter niet dat de soort niet invasieve kan zijn in een andere regio.

Momenteel zijn deze soorten dus nog niet opgenomen in het Plan van Aanpak waardoor deze soorten nog niet worden bestreden. Zeker niet in het licht van de beperkte beschikbare capaciteit en middelen voor het exotendossier. Hierin schuilt het risico's dat dergelijke soorten (ongemerkt) kunnen uitgroeien tot problematische populaties en daardoor steeds lastiger en kostbaarder worden om te bestrijden.

Knelpunten en risico's aanpak overige (potentiele) invasieve exoten

- Weinig ruimte voor aanpak opkomende invasieve exoten
- Te weinig beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen

3.2.2 Exotenbestrijding provinciale terreinen

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 is de bestrijding van wijdverspreide soorten van de unielijst en Brabantse zorgsoorten een eigen of gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen die

Commented 5.1.2.e]: PM 5.1.2.e gevraagd om mee te lezen, nog geen reactie gehad

samenvalt met hun publieke taak en/of eigendom. In het geval van de Provincie Noord-Brabant valt de verantwoordelijkheid voor de aanpak van wijdverspreide plantensoorten samen met haar publieke taak als wegbeheerder en perceeleeigenaar.

De aanwezigheid van invasieve exoten in bermten betekent een vermindering van de ecologische waarde van deze bermten, omdat een soort als Aziatische Duizendknoop andere soorten weg concurrenceert en weinig interessant is voor inheemse soorten. Daarnaast kan een groeihaard het zicht belemmeren en zo een risico vormen voor de verkeersveiligheid. Tot slot kan een groeihaard zich uitbreiden naar aangrenzende percelen en daar voor overlast zorgen. In het kader van goed nabuurschap is dit ongewenst.

De bestrijding van wijdverspreide soorten op eigen terreinen (zoals langs provinciale wegen), vindt tot op heden (zeer) beperkt plaats en loopt voornamelijk via programma Mobiliteit als onderdeel van het bermbeheer. Proactieve bestrijding langs de provinciale wegen is vaak lastig omdat veel bestrijdingsmethodes in de berm niet zijn toegestaan met het oog op de wegverkeersveiligheid. Daarnaast is er geen structureel budget beschikbaar voor een proactieve de aanpak van invasieve exoten op onze eigen terreinen. Er is wel budget beschikbaar voor de aanpak van ziekten en plagen, maar dit is ontoereikend om structureel groeihaarden van invasieve exoten mee aan te pakken.

Daar waar groeihaarden bekend zijn (zoals Aziatische Duizendknoop langs de N269), wordt verdere verspreiding zoveel mogelijk beperkt door de groeihaard met rust te laten en het maaibeheer aan te passen (niet maaien). Daar waar er een risico is voor de verkeersveiligheid wordt er gemaaid met een maai-zuig combinatie en werkt de onderaannemer volgens het landelijk protocol Aziatische duizendknopen. Wanneer grootschalig onderhoud of andere werkzaamheden plaatsvinden aan de weg, maakt exotenbestrijding onderdeel uit van de werkzaamheden en wordt er ook gewerkt volgens het landelijk protocol Aziatische duizendknopen.

Knelpunten exotenbestrijding provinciale terreinen

- Beperkte beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen
- Wegverkeersveiligheid beperkt bestrijdingsmogelijkheden
- Geen actueel overzicht van groeiplaatsen langs provinciale wegen
- 5.2.1

3.2.3 Exotenbestrijding Natura 2000

Er zijn verschillende Natura 2000-gebieden waar invasieve exoten het behalen van natuurdoelstellingen in de weg staan. Deze zijn benoemd in beheerplannen en natuurdoelanalyses die zijn opgesteld voor de verschillende Noord-Brabantse Natura 2000-gebieden. In Bijlage 2 is opgenomen in welke natura 2000-gebieden invasieve exoten een probleem vormen.

Invasieve exoten die problematisch zijn voor natura 2000-gebieden zijn vaak exoten die wijdverspreid zijn of soorten die nog niet op de unielijst staan zoals de japanse duizendknoop, schijngenadekruid of watercrassula.

5.2.1

Commented 5.1.2.e : 5.1.2.a gevraagd om mee te lezen, nog geen reactie gehad

5.2.1

Vaak worden invasieve exoten in Natura 2000-gebieden aangepakt als onderdeel van een groter maatregelen pakket. Terreinbeherende organisaties vragen daarvoor subsidie aan voor het nemen van beheersmaatregelen. Omdat de aanpak van exoten in een groter pakket zit (bijvoorbeeld "ven herstel") is het niet altijd mogelijk om de precieze kosten, de omvang en het bijbehorende resultaat van de bestrijding te achterhalen.

Exoten bestrijding in het kader van Natura 2000 vindt voornamelijk plaats binnen de Natura 2000-gebieden. Dreigingen van buitenaf zijn niet altijd goed in beeld of worden niet tijdig aangepakt. Een voorbeeld hiervan is de Italiaanse kamsalamander die zich op een of enkele locaties binnen stedelijk gebied bevindt. Deze soort staat niet op de unielijst en is nog niet in het Noord-Brabantse plan van aanpak opgenomen. De soort hybridiseert met de inheemse kamsalamander (een habitatrictlijnsoort) en vormt daarmee een bedreiging voor populaties binnen Natura 2000-gebieden. Dit is een traag proces dat niet altijd direct wordt opgemerkt. De bestrijding van de Italiaanse kamsalamander buiten Natura 2000-gebied is in geen van de beheerplannen opgenomen. Bestrijding vanuit het invasieve exotenbudget was lastig omdat de soort niet in het plan van aanpak is opgenomen en er een beperkte capaciteit en middelen beschikbaar was.

Knelpunten exotenbestrijding Natura 2000-gebied

- Beperkte beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen
- Geen totaaloverzicht van groeihaarden binnen en nabij natura 2000-gebied en waar welke maatregelen worden uitgevoerd met welk resultaat.
- Externe risico's zijn niet altijd (tijdig) in beeld, of kunnen door beperkte capaciteit en middelen niet proactief worden aangepakt. Zeker wanneer de bestrijding van een soort (buiten Natura

3.3 Monitoring

Het Plan van Aanpak beschrijft dat gedurende de looptijd van het Plan van Aanpak wordt gemonitord of de uitvoering van de maatregelen ook effect heeft gehad.

Early warning en surveillance

De monitoring in het kader van preventie (nieuwe eerste waarnemingen) wordt door het NVWA uitgevoerd en is geen onderdeel van deze tussenevaluatie. Voor de uitvoering van het exotenbeleid is het echter wel nodig dat de provincie zelf zicht heeft en houdt op welke soorten zich binnen de provincie vestigen of dreigen te vestigen. Hiervoor wordt afstemming gezocht met het NVWA en wordt input opgehaald uit databases zoals de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) of Waarneming.nl. Er is echter geen overkoepelend en actueel Brabant-breed overzicht beschikbaar in de vorm van kaartmateriaal.

Monitoring na bestrijding

Zoals in de vorige paragraaf is beschreven, hebben bestrijdingsacties beperkt plaatsgevonden. Voor gewervelde dieren geldt dat de huidige aantallen niet altijd bekend zijn (zie [paragraaf 3.1.1](#)). Wanneer een dier is geschoten of gevangen kan gesteld worden dat de bestrijdingsactie succesvol was (het dier is niet meer aanwezig in de vrije natuur), maar weten we niet het effect ten opzichte van de (onbekende) populatieomvang. De verspreiding van Aziatische hoornaar wordt bijgehouden en gemonitord door de door de provincie ingehuurd bestrijder. Voor andere soorten is tot op heden

5.2.1

Commented 5.1.2.e 5.1.2.e gevraagd om mee te lezen. Input is verwerkt in deze paragraaf en hoofdstuk aanbevelingen

weinig ervaring met bestrijdingsacties. Uitgangspunt is wel dat er na de bestrijdingsactie aandacht is voor nazorg in de vorm van monitoring.

Monitoring wijdverspreide soorten

Het plan van aanpak stelt dat het voor de wijdverspreide soorten redelijkerwijs niet haalbaar is om de verspreiding van de soort in Brabant-dekkend in kaart te brengen. Verschillende gemeentes, waterschappen en andere organisaties monitoren echter al zelfstandig de verspreiding van één of meerdere invasieve exoten binnen hun werkgebied. **Langs de provinciale wegen worden groeihaarden in beeld gebracht door de groenbeheerder.** Vanuit het oogpunt van samenwerking, de aanpak in Natura 2000-gebieden en bestrijding langs eigen provinciale wegen is het wenselijk om alle beschikbare data in één overzicht te plaatsen, of om deze via een protocol in de NDFF te plaatsen. Dit overzicht is er nu nog niet.

In 2023 is een pilot uitgevoerd om invasieve exoten in beeld te brengen aan de hand van luchtbeelden en artificial intelligence.

Knelpunten en risico's Monitoring

- Geen compleet beeld van voorkomen mobiele soorten
- Geen overzicht van groeihaarden van wijdverspreide soorten op eigen terreinen
- Data is veelal versnipperd in verschillende systemen aanwezig. (waarneming.nl/ NDFF/

3.4 Regierol Provincie ten aanzien van exotbestrijding (overig)

Als beleidsverantwoordelijke is er voor de provincies een regierol weggelegd voor de aanpak van invasieve exoten. De provincie Noord-Brabant vult deze regierol op verschillende manieren in. Denk aan overlegstructuren met externe partijen, het openstellen van een subsidieregeling, financieren van onderzoek en het delen van kennis.

3.4.1 Externe samenwerking

Platform invasieve exoten

In 2018 is er vanuit de provincie initiatief genomen om een platform invasieve exoten in te stellen met vertegenwoordigers van verschillende stakeholders. Het doel was om binnen dit platform afspraken te maken over wie welke soorten en op welke manier kan of moet bestrijden. In 2020 zijn de deelnemers van dit platform gevraagd om als klankbord te fungeren bij het opstellen van het Plan van Aanpak Invasieve exoten Noord-Brabant.

Na het vaststellen van het Plan van Aanpak is er enige tijd geen overleg geweest met het platform invasieve exoten. Dit had deels te maken met de corona-crisis en deels met onderbezetting op het exotendossier binnen de provincie Noord-Brabant. In 2022 en 2023 is het platform invasieve exoten vier keer samengekomen, waarbij de focus lag op kennisdeling.

Het platform invasieve exoten bestaat uit een breed scala aan stakeholders, waardoor het oorspronkelijke doel om tot een concrete (gebiedsgerichte) uitvoering te komen, lastig is te realiseren.

Wellicht is dit ook de rede dat er vanuit de deelnemers ook een wisselende betrokkenheid was voor deze overleggen.

5.2.1

5.2.1

Strategisch Brabantbreed overleg plaagsoorten

Het strategisch Brabantbreed overleg plaagsoorten is een overlegstructuur waarbij de provincie, de Brabantse waterschappen en Rijkswaterstaat sinds 2022 vier keer per jaar samenkomen om te overleggen over de exotenproblematiek in relatie tot de watergebonden soorten. Deze soorten vragen extra aandacht vanwege hun grote risico op verspreiding langs de verschillende watergangen. In dit kader heeft eveneens een werkmiddag plaatsgevonden over de aanpak van grote complexe groeihaarden met niet alleen de vaste deelnemers van dit overleg maar juist ook met ecologen, juristen en uitvoerders binnen deze organisaties om dit soort complexe groeihaarden zo integraal mogelijk te benaderen. Deze werkmiddag krijgt een vervolg.

Samenwerkingsovereenkomst Bestrijding duizendknoop in het Reuselgebied

In 2021 is door de provincie Noord-Brabant een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de bestrijding van uitheemse duizendknopen binnen het stroomgebied van de Reusel. Verschillende probleemhouders zoals de provincie, waterschap, gemeente en terreinbeherende organisaties hebben hierin afgesproken dat de betrokken partijen middelen en mankracht inzetten om uitheemse duizendknopen zo optimaal mogelijk te bestrijden. De Provincie Noord-Brabant is een van de betrokken partijen omdat de provinciale N269 deels binnen het samenwerkingsgebied valt en er uitheemse duizendknopen in de bermen groeien.

De daadwerkelijke bestrijding binnen deze samenwerkingsovereenkomst verloopt momenteel niet optimaal. Een knelpunt hierin is dat er bij verschillende partijen, ook de Provincie, vaak onvoldoende middelen en capaciteit beschikbaar zijn. Daarnaast moet er voor de aanpak van duizendknoop in de wegbermen van provinciale wegen rekening worden gehouden met de wegverkeersveiligheid. Dit beperkt de mogelijkheden voor een proactieve bestrijding aanzienlijk en maakt het lastig om zich aan de afspraken te houden en bemoeilijkt de samenwerking.

Interprovinciaal en landelijk overleg

Vier keer per jaar vindt er interprovinciaal overleg plaats tussen de ambtenaren die zich bezighouden met het exotenbeleid. In deze overleggen wordt kennis uitgewisseld met betrekking tot specifieke soorten, maar wordt er ook gewerkt aan een gezamenlijke beleidslijn. Zo wordt er momenteel gewerkt aan een gezamenlijk ambitiedocument in het kader van het landelijke aanvalsplan invasieve exoten waarin de provincies een gezamenlijke ambitie formuleren ten aanzien van bestrijding, communicatie en onderzoek. Naar verwachting is dit ambitiedocument eind augustus gereed. Daarnaast vindt er, indien wenselijk, afstemming plaats met LVVN zoals bijvoorbeeld over het landelijke aanvalsplan

Knelpunten en risico's externe samenwerking

- De huidige vorm van het platform invasieve exoten lijkt niet doeltreffend in de aanpak van invasieve exoten. Er is een wisselende commitment en de huidige vorm is met name gericht op kennisdeling onder de leden, niet het opzetten van concrete afspraken en bestrijdingsacties.
- Onvoldoende capaciteit en budget om vertaalslag te maken naar concrete acties in bijvoorbeeld

invasieve exoten, maar ook over de aanpak van de Aziatische hoornaar. Kennisuitwisseling vindt ook plaats in internationaal verband met Vlaanderen en de rest van Europa. Een voorbeeld hiervan is een kennisdag waarin Britse en Franse collega's kennis hebben gedeeld over hun aanpak van de rosse stekelstaart en een overleg waarin collega's uit de Benelux, Frankrijk en Duitsland kennis uitwisselden over hun aanpak van de wasbeer.

3.4.2 Interne samenwerking

Het exotenbeleid valt binnen de Provincie Noord-Brabant binnen het programma Natuur. Bij de uitvoering van het beleid staat het biodiversiteitsbelang centraal. Andere onderdelen binnen de organisatie hebben echter ook te maken met de aanpak van invasieve exoten vanuit hun eigen taak zoals bijvoorbeeld die van wegbeheerder. De provincie maakt niet alleen het exotenbeleid, maar heeft tegelijkertijd een verantwoordelijkheid vanuit haar publieke taak als wegbeheerder.

Interne samenwerking tussen de verschillende afdelingen die te maken hebben met invasieve exoten, met één gezamenlijke beleidslijn, is daarom noodzakelijk.

De afgelopen twee jaar is er een interne samenwerking in gang gezet tussen programma natuur, infra en MPO. Een interne beleidslijn of afwegingskader ten aanzien van exotenbestrijding op eigen terreinen is echter nog in ontwikkeling.

Momenteel worden groeihaarden langs provinciale wegen zo veel mogelijk met rust gelaten, tenzij dit botst met de eisen ten aanzien van verkeersveiligheid. Uit de omgeving komt echter steeds vaker de wens om samen op te trekken in de bestrijding van groeihaarden langs en in de berm van onze provinciale wegen. Dit is niet altijd mogelijk vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid, maar ook omdat

Knelpunten en risico's interne samenwerking

- Geen gezamenlijke beleidslijn voor de aanpak van wijdverspreide invasieve exoten

er geen apart budget en capaciteit is gereserveerd voor de aanpak van invasieve exoten op onze eigen terreinen. Er is wel budget beschikbaar voor de aanpak van ziekten en plagen, maar dit is ontoereikend om structureel groeihaarden van invasieve exoten mee aan te pakken. Dit maakt het bestrijden en samenwerken met gebiedspartners lastig. Zoals ook is gebleken bij de samenwerking in het Reuzelgebied (zie [paragraaf 3.2.1](#))

3.4.3 Subsidieregeling

Naar aanleiding van het plan van aanpak invasieve exoten Noord-Brabant zijn in 2021 twee subsidieregelingen opengesteld. Paragraaf 12 van de regeling Natuur was gericht op samenwerkingsprojecten tussen grondeigenaren. Het doel van deze regeling was om de samenwerking tussen grondeigenaren te bevorderen bij de aanpak van grote perceelgrensoverschrijdende groeihaarden. Paragraaf 13 van de regeling Natuur richtte zich specifiek op maatregelen binnen Natura 2000-gebied. Het gaat om bestrijdingsprojecten die vanuit ecologisch perspectief zinvol zijn bijdragen aan het behalen van de beheerdoelstellingen.

Commented 5.1.2.e : 5.1.2.e en 5.1.2.e 5.1.2.e van subsidiebureau gevraagd om mee te lezen. Input is verwerkt

In totaal zijn twaalf aanvragen binnengekomen en gegund voor paragraaf 12 en één voor paragraaf 13 (Tabel 4). Opvallend is dat veruit de meeste aanvragen gericht zijn op de bestrijding van Aziatische duizendknopen. Een enkele aanvraag heeft betrekking op een andere soort.

Tijdens de eerste openstellingsronde bleek er weinig animo voor de regelingen te zijn. Er was onduidelijkheid over de projecten die in aanmerking kwamen voor paragraaf 12 en terrein beherende organisaties maakten voor exotenbestrijding liever gebruik van andere paragrafen binnen de regeling Natuur waarbij de kosten 100% subsidiabel waren (in paragraaf 12 en 13 was dit 75%). Bovendien bestaan projecten binnen Natura 2000-gebied doorgaans uit een breed pakket aan maatregelen dat verder gaat dan exotenbestrijding. Daarnaast ontving het subsidiebureau veel vragen van particulieren die bij de eerste openstelling nog niet in aanmerking kwamen voor paragraaf 12. Tot slot moest de gebruikte bestrijdingsmethode aantoonbaar effectief zijn terwijl er voor sommige soorten nog geen aantoonbaar effectieve methode bestaat (zoals Aziatische duizendknopen).

Naar aanleiding van de ontvangen feedback zijn de paragrafen 12 en 13 in 2022 herzien en in aangepaste vorm opengesteld. Paragraaf 13 kwam te vervallen en in paragraaf 12 werd het voor samenwerkende particuliere grondeigenaren mogelijk gemaakt om subsidie aan te vragen. Daarnaast moest aannemelijk worden gemaakt dat de voorgenomen bestrijdingsmethode effectief. Tot slot is monitoring na uitvoering van het project in de nieuwe openstelling een verplicht (en subsidiabel) onderdeel geworden. Ondanks de doorgevoerde wijzigingen heeft de subsidieregeling niet opgeleverd wat de verwachting was.

Navraag bij de betrokken partijen leert dat het maximale subsidiebedrag van 40.000,- vaak niet de totale kosten van de beoogde bestrijding dekt. Het maximale bedrag wordt dan als te laag gezien in verhouding tot de investering die het kost om de aanvraag in te dienen. Daarnaast wordt de subsidiemogelijkheid binnen verschillende organisaties niet breed aangekaart. Exotencollega's zijn op de hoogte maar de beheerders in het gebied nog niet. Ook blijkt het blijkt lastig te zijn om een samenwerking op te zetten, bevinden de groeihaarden zich niet in een aaneengesloten gebied of is een grote groeihaard niet perceelgrensoverschrijdend.

Tabel 4 Overzicht subsidieaanvragen 2021-20223 voor paragraaf 12 en 13

Paragraaf 12			
Totaal bedrag beschikbaar gesteld: €355.000,-		Totaal bedrag resterend: €66.271,-	
Jaar	Aanvrager	Soort	Subsidiebedrag (afgerond)
2021	Beheermaatschappij Lobo Oostelbeers	Japanse Duizendknoop	€ 29.200,-
2021	Konings Rentmeesters	Nijlganzen	€ 7.000,-
2021	Gemeente Heeze-Leende	Diverse soorten	€ 29.400,-
2021	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€ 39.500,-
2021	Waterschap De Dommel	Grote waternavel	€ 40.000,-
2022	Particulier	Japanse Duizendknoop	€ 12.900,-

2023	Waterschap Aa en Maas	Japanse Duizendknoop	€ 16.800,-
2023	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€ 26.100,-
2023	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€21.700,-
2023	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€22.200,-
2023	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€32.000,-
2023	Gemeente Tilburg	Japanse Duizendknoop	€12.000,-
Paragraaf 13			
Totaalbedrag beschikbaar gesteld: 320.000,-		Totaal bedrag resterend: 290.675,-	
2021	Stichting Bargerveen	Schijngnadekruid	€29.300,-

Knelpunten en risico's subsidieregeling

- Investering voor het indienen van de aanvraag weegt niet op tegen het subsidiabele bedrag.
- Weinig projecten met én meerdere grondeigenaren én groeihaarden die zich op meerdere percelen bevinden
- Vooral animo voor het bestrijden van wijdverspreide soorten.
- Aanpak binnen Natura 2000-gebieden verloopt via andere snoren

3.4.4 Communicatie en kennisdeling

De inzet van communicatiemiddelen is een belangrijk instrument in de aanpak van invasieve exoten. Veel communicatie die is gericht op bewustwording loopt via het NVWA. Daarnaast zijn er verschillende landelijke initiatieven zoals het Kennisnetwerk invasieve exoten.

Op provinciaal niveau hebben verschillende acties plaatsgevonden die waren gericht op bewustwording en kennisdeling. Zo heeft GS samen met de gemeente 's-Hertogenbosch, de Brabantse milieufederatie, Bosgroepen Zuid en Stichting Bargerveen een kennismiddag georganiseerd over de aanpak van Aziatische duizendknopen. De middag was gericht op bewustwording en kennisdeling onder de Brabantse groene ambtenaren. In totaal waren er circa 60 aanmeldingen en werd de middag als waardevol ervaren.

Naast de informatiemiddag is onlangs de landingspagina voor invasieve exoten van de Provincie Noord-Brabant geactualiseerd en is er een video gemaakt voor de website waarin de problematiek rondom invasieve exoten en het werk van de provincie zijn uitgelegd.

In het kader van kennisdeling heeft de provincie ook bijgedragen aan verschillende onderzoeken die als doel hadden om kennis over een invasieve soort te vergroten of de beste bestrijdingsmethode. Onderzoeken zijn gefinancierd vanuit zowel programma natuur als programma mobiliteit. Onderstaand zijn enkele onderzoeken op een rij gezet die (mede) zijn gefinancierd door de provincie Noord-Brabant:

- Onderzoek naar de impact van de Amerikaanse hondsvijl op vennen en mogelijke bestrijdingsmethodes

- Onderzoek naar het zenderen van Aziatische hoornaars als opsporingsmethode (gezamenlijk onderzoek met de Provincie Limburg)
- Landelijk protocol Aziatische duizendknopen (cofinanciering vanuit programma mobiliteit)
- LIFE Resilias: onderzoek naar ecosysteemaanpak in exotenbestrijding
- Invasieve exoten beter in beeld: toepassing van AI in het inventariseren van invasieve exoten
- Onderzoek naar de impact van schijngenadekruid op het ecosysteem en mogelijke bestrijdingsmethodes

Het opzetten van een goede communicatiecampagne kost capaciteit van zowel de beleidsmedewerker op het thema invasieve exoten als van de communicatiespecialisten. Net als op het thema invasieve exoten, zijn er capaciteitsproblemen geweest binnen het communicatieteam. Hierdoor is communicatie rondom invasieve exoten betrekkelijk laat op gang gekomen en is het werk dat de provincie doet op dit gebied niet altijd zichtbaar. Zo is de rol bij de bestrijding van de Aziatische Hoornaar nog vrij onbekend.

Daarnaast valt op dat er vanuit de omgeving veel vragen en onduidelijkheden zijn over de keuzes die intern gemaakt worden ten aanzien van het beheer van exoten in provinciale bermen en de gedeelde verantwoordelijkheid van partijen als het gaat om de bestrijding van wijdverspreide invasieve exoten. Hier is winst te behalen.

Knelpunten en risico's communicatie en kennisdeling

- Beperkte capaciteit om benodigde communicatiecampagnes, nieuwsartikelen, kennisdagen etc op te zetten
- Werk van de provincie nog niet altijd zichtbaar
- Onduidelijkheid over rolverdeling en gedeelde verantwoordelijkheid bestrijding van (wijdverspreide) soorten

4 Financieel kader en capaciteit

4.1 Capaciteit

Zoals in hoofdstuk 3 is geschetst bestaat het exotenbeleid uit een breed en divers takenpakket. Variërend van het uitvragen en begeleiden van concrete bestrijdingsacties tot het oppakken van de regierol en regulier overleg met diverse belanghebbenden. Omdat het hier om een betrekkelijk nieuw beleidsveld gaat, is extra capaciteit nodig voor het goed "in de vingers krijgen" van dit thema. Denk ook aan het (laten) opstellen van protocollen en draaiboeken.

De eerste jaren van het exotenbeleid binnen de provincie Noord-Brabant kende een wisselende bezetting. Verschillende ambtenaren hebben voor relatief korte duur aan dit thema gewerkt waardoor er relatief veel tijd is gegaan in het inwerken van opvolgers.

Sinds 2022 is er één vaste werknemer in dienst die zich voor 0,5 fte met dit thema bezighoudt. In de praktijk blijkt echter dat 0,5 fte onvoldoende capaciteit is om zowel regietaken als taken met betrekking tot de proactieve bestrijding van soorten op te pakken. De beperkte capaciteit vormt een risico voor de proactieve aanpak van de Provincie. Als een bepaalde soort onverwacht veel aandacht vraagt, worden de minder urgente soorten niet opgepakt. Zo heeft de onverwachts sterke opkomst van de Aziatische hoornaar veel onvoorziene capaciteit gevraagd.

Ook in andere provincies wordt de omvang van het exotendossier gezien en hebben diverse provincies inmiddels 1,5 tot 2 fte gereserveerd voor het invasieve exotendossier. In het ambitiedocument dat de provincies hebben opgesteld naar aanleiding van het landelijk aanvalsplan invasieve exoten wordt gepleit voor minimaal 1,5 fte per provincie.

Knelpunten en risico's capaciteit

- 0,5 fte voor het gehele exotendossier is te weinig om het volledige takenpakket goed uit te voeren

4.2 Financiële aspecten

Naast capaciteit zijn de financiële middelen een beperkende factor in de aanpak van invasieve exoten. De hoeveelheid beschikbaar budget bepaald, samen met de beschikbare capaciteit, welke acties kunnen worden uitgevoerd.

Onderzoek en bestrijding specifieke soorten

Er zijn momenteel geen structurele geoormerkte middelen beschikbaar voor de aanpak van invasieve exoten buiten Natura 2000-gebied. Bestrijding van invasieve exoten binnen Natura 2000-gebieden worden doorgaans gefinancierd uit middelen die zijn gereserveerd voor het herstel van Natura 2000-gebieden.

Onderzoek naar en bestrijdingsacties van soorten met een eliminatieopgave worden gefinancierd uit dezelfde begrotingspost als faunabeheer. Beide dossiers hebben de afgelopen jaren een stijging gezien in de uitgaven. Wanneer een soort meer aandacht en geld vraagt, dan gaat dat ten koste van de

5.2.1

5.2.1

bestrijding van en onderzoek naar andere soorten. Een voorbeeld hiervan is de aanpak van de Aziatische hoornaar. Deze soort kwam snel op en er was veel media-aandacht voor deze soort waardoor er veel druk stond op de bestrijding van deze soort. De coördinatie van de bestrijding, het uitzetten van een Europese aanbesteding, contact met belanghebbenden, het beantwoorden van persvragen en vragen van burgers vulde bijna de gehele 0,5 fte die er voor het exotendossier is gereserveerd. Door de sterke opkomst is ook een groot deel van het budget gegaan naar de bestrijding van deze soort.

Hierdoor ontstaat het risico dat de bestrijding van sommige soorten te lang op zich laat wachten of dat noodzakelijk onderzoek niet kan worden uitgevoerd. Er zijn verschillende soorten onderzoek nodig voor de bestrijding van invasieve exoten. Denk aan het onderzoeken van nieuwe betere bestrijdings- of monitoringsmethodes of het onderzoeken van de mogelijke impact van een opkomende soort op het ecosysteem. Dit soort onderzoek draagt bij aan een doelgerichte en effectieve aanpak van invasieve exoten.

Zichtbare en onzichtbare kosten

Bijlage 3 geeft een overzicht van de uitgaven op het exotendossier tussen 2018 en 2023. Hierin staan alleen de uitgaven benoemd die achterhaald konden worden. Er zijn in de aanpak van invasieve exoten veel onzichtbare kosten. Zo valt exotbestrijding in Natura 2000-gebied vaak binnen een groter pakket aan herstelmaatregelen en is niet te achterhalen welke kosten specifiek voor de bestrijding van exoten zijn gemaakt. Ook is er geen beeld van de aanpak van exoten binnen natuurnetwerk Brabant.

Inzicht in deze kosten is belangrijk omdat het helpt in het maken van slimme keuzes en het in beeld brengen van de omvang van het probleem. Door het goed in beeld hebben van de gemaakte kosten kunnen provincies in overleg gaan met het Rijk over aanvullende middelen voor de exotbestrijding. Bij de overdracht van de exoten aan de provincies zijn namelijk geen extra middelen meegekomen voor de uitvoering van het exotenbeleid.

Exotbestrijding op provinciale terreinen

Op provinciale gronden vindt beheer van invasieve exoten plaats. Door aangepast maaibeheer wordt verdere uitbreiding zoveel mogelijk voorkomen. Proactieve bestrijding van exoten vindt momenteel beperkt plaats doordat er geen financiële middelen beschikbaar zijn voor de aanpak van exoten langs provinciale wegen. Exoten worden alleen bestreden in combinatie met andere maatregelen zoals groot onderhoud aan de weg.

Subsidieregeling voor de bestrijding van invasieve exoten

Bij de vaststelling van het plan van aanpak is geld beschikbaar gesteld voor de bestrijding van invasieve exoten via een subsidieregeling. Zoals aangegeven in paragraaf xx is er beperkte interesse voor de regeling waardoor de beschikbare budgetten nog niet zijn uitgeput. De middelen uit deze regeling die

Commented 5.1.2.e Handig/wenselijk om het inderdaad in deze evaluatie op te nemen?

nog niet beschikt zijn, zijn echter wel al gereserveerd en kunnen niet zondermeer voor andere doeleinden worden gebruikt.

Knelpunten en risico's financiële aspecten

- Geen structurele geormerkte middelen voor de bestrijding van invasieve exoten buiten Natura 2000-gebied zoals bestrijding van exoten met een eliminatieopgave of bestrijding langs provinciale wegen.
- Niet alle uitgaven met betrekking tot invasieve exoten zijn apart geormerkt. Hierdoor zijn er veel onzichtbare en mogelijk onnodige kosten

5 Conclusies

Sinds 2018 zijn provincies verantwoordelijk voor het (opstellen van) exotenbeleid en staan zij aan de lat voor de bestrijding van een beperkt aantal invasieve exoten. Het primaire doel van de eliminatie of beheersing van invasieve exoten is het voorkomen van aantasting van de biodiversiteit en schade aan inheemse plant en diersoorten.

Deze tussentijdse evaluatie bekijkt of het huidige exotenbeleid voldoende is om de doelen ten aanzien van de aanpak van exoten te behalen of dat er een tussentijdse bijsturing nodig is. Hierbij het van belang om op te merken dat het exotenbeleid zowel op landelijk als op provinciaal niveau een betrekkelijk nieuw beleidsveld is. Dit betekent dat het beleidsveld nog vol in ontwikkeling is en er veel ruimte is voor verbetering op basis van de opgedane kennis.

In onderstaande paragrafen wordt beoordeeld of de huidige aanpak voldoende is om negatieve effecten van invasieve exoten op natuurwaarden te voorkomen. Globaal kan gesteld worden dat de beschikbare capaciteit en financiële middelen een belangrijke beperkende factor zijn in de uitvoering van het beleid. Voldoende middelen en capaciteit zijn daarom een voorwaarde voor het goed uitvoeren van beleid. In de perspectiefnota is eenmalig budget vrij gemaakt voor de aanpak van invasieve exoten en is vooral bedoeld voor de aanpak in relatie tot het biodiversiteitsbelang. Binnen andere programma's speelt de bestrijding van (wijdverspreide) invasieve exoten echter ook een rol en daar is momenteel geen budget voor.

In onderstaande paragrafen wordt dan ook gekeken naar de haalbaarheid van de aanpak, *mits er voldoende capaciteit en middelen beschikbaar zijn*.

5.1 Bestrijding invasieve soorten met eliminatieopgave: voldoende

In principe is de verdeling tussen artikel 17, 19a en 19b-soorten een goed systeem waarin prioriteit kan worden gegeven in de benodigde acties. Artikel 17 soorten worden met voorrang opgepakt, daarna de artikel 19a soorten. Draaiboeken zijn momenteel nog niet beschikbaar, maar zijn wel wenselijk voor een gestroomlijnde aanpak.

Er zijn wel verschillen te zien tussen de verschillende soortgroepen. Dit komt deels door de aard van een soortgroep (mobiele soorten versus plantensoorten met vaste groeiplaats), maar deels ook door de wijze waarop de aanpak vorm is gegeven.

Zo is er bij de aanpak van gewervelde invasieve soorten (zoogdieren en vogels) nog geen goed beeld van de totale omvang van de populatie. Een beeld van de hotspots of risicogebieden helpt bij het aanbrengen van een focus in de monitoring en bestrijdingsinspanningen. Daarnaast is de bestrijding van deze soorten vaak nog vrijblijvend en sterkt afhankelijk van de welwillendheid onder jagers en grondeigenaren.

Voor de Aziatische hoornaar zien we dat er passend is gereageerd op de opkomst van deze soort door te investeren in nieuwe opsporingsmethodes en meldingen zo veel mogelijk op te pakken, maar dat dit

desondanks onvoldoende blijkt te zijn om de soort te beheersen. Net als bij de gewervelde invasieve exoten kunnen we alleen actie ondernemen op de locaties waarvan we weten dat de soort aanwezig is. Momenteel wordt in IPO-verband onderzocht welke handelingsperspectieven er zijn.

Vissen, reptielen en amfibieën van de unielijst met een eliminatieopgave zijn grotendeels afwezig binnen onze provincie en is er nog geen ervaring opgedaan met de aanpak. In het geval van de vissoorten in open watersystemen is nader onderzoek nodig naar het handelingsperspectief.

Voor de aanpak van de plantensoorten met een eliminatieopgave speelt het gebrek aan middelen duidelijk een rol.

5.2 Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten: Onvoldoende

De bestrijding van wijdverspreide en opkomende soorten wordt momenteel als onvoldoende beoordeeld. In natura 2000-gebieden is aandacht voor exotenbestrijding, maar op provinciale gronden vindt nog weinig actieve exotenbestrijding plaats. Daarnaast krijgen opkomende soorten weinig prioriteit.

Bestrijding van wijdverspreide invasieve exoten in Natura 2000-gebieden gebeurt via het nemen van herstelmaatregelen. Vaak is exotenbestrijding zelf ook genoemd als herstelmaatregel in de beheerplannen en natuurdoelanalyses van natura 2000-gebieden. Er is echter nog geen goed beeld van alle groeilocaties (van zowel unielijstsoorten, als opkomende soorten) en de omvang van het probleem. Dit geldt ook voor de exotenproblematiek binnen natuurnetwerk Brabant.

Exotenbestrijding op eigen provinciale terreinen vindt niet structureel plaats en er is geen overzicht van de groeilocaties van invasieve exoten. Daar waar de aanwezigheid van invasieve exoten bekend is, is er aandacht voor aangepast maaibeheer om verdere verspreiding te voorkomen. De aanwezigheid van invasieve exoten langs provinciale wegen betekent echter een vermindering van de ecologische waarde van die bermen en vormt een risico op verspreiding naar aangrenzende percelen. Vanuit het oogpunt van goed nabuurschap is dit ongewenst.

Opkomende invasieve exoten zijn soorten die niet op de unielijst zijn vermeld, maar wel degelijk een invasief karakter hebben. De aanpak van deze soorten heeft een lage prioriteit in vergelijking met de soorten met een eliminatieopgave. Dit is ongewenst omdat een vroege aanpak van invasieve exoten doorgaans de meest (kosten)effectieve aanpak is.

5.3 Monitoring: onvoldoende

Monitoring wordt als onvoldoende beoordeeld. Dit heeft met name te maken met de versnipperde informatie. Verschillende organisaties monitoring locaties met invasieve exoten, maar een totaalbeeld ontbreekt.

Om de effecten van de aanpak van invasieve exoten goed in beeld te krijgen moeten resultaten structureel in beeld worden gebracht en goed meetbaar zijn.

Monitoring in het kader van preventie wordt uitgevoerd door het NVWA, waardoor de provincie in haar aanpak van invasieve soorten met een eliminatie opgave afhankelijk is van het NVWA. Het is wenselijk als de provincie voor bepaalde mobiele soorten zelf beter in beeld heeft waar mogelijke risicolocaties zich bevinden. Na een bestrijdingsactie die door de provincie zijn uitgevoerd vindt in principe altijd nazorg plaats in de vorm van monitoring. Hiermee wordt gekeken of een soort daadwerkelijk is verwijderd.

De provincie beschikt niet over een centraal registratiesysteem voor invasieve exoten waarin alle kennis van groeihaarden (van verschillende) partijen wordt samengebracht. Momenteel wordt gekeken naar gegevens in de NDFF en hebben diverse instanties hun eigen kaartmateriaal. Hierdoor is de kennis gefragmenteerd en kan dit een knelpunt vormen voor een goede aanpak van invasieve exoten.

5.4 Regierol: voldoende

De regierol wordt momenteel als voldoende beoordeeld. Op meerdere niveaus vindt kennisuitwisseling en samenwerking plaats. Zowel intern als extern weten partijen elkaar te vinden en zijn de lijnen kort. Kennisdeling en communicatie heeft plaats gevonden in het organiseren van een kennismiddag, actualiseren van de website en het delen van onderzoeken.

Aandachtspunt voor communicatie is wel dat er meer aandacht moet komen voor de rolverdeling in de aanpak van invasieve exoten en de gedeeltelijke verantwoordelijkheid die andere overheden en grondeigenaren hebben. Daarnaast kan het werk van de provincie zichtbaarder worden gemaakt

De subsidieregeling heeft niet het gewenste resultaat geleverd. Dit komt vooral doordat er wordt aangevraagd voor relatief kleine groeihaarden van wijdverspreide soorten. Deze losse projecten hebben weinig effect op de totale verspreiding van invasieve exoten. Het is daarom wenselijk om meer aandacht te hebben voor beheer en preventie.

6 Aanbevelingen

Hieronder volgt een overzicht van aanbevelingen. Deze zijn gebaseerd op basis van de knelpunten die in deze tussenevaluatie zijn benoemd. Voor de aanbevelingen is ook gekeken naar aanbevelingen die zijn gedaan uit de systeemevaluatie.

6.1 Bestrijding soorten met eliminatieopgave

- Stel per soort met een eliminatieopgave een plan van aanpak op voor de bestrijding. Stem dit af met andere relevante partijen zoals provincies.
- Breng in beeld waar binnen de provincie hoge risicogebieden bevinden voor bepaalde invasieve mobiele soorten en versterk daar de monitoring om vroegtijdig introductie van soorten te detecteren (in samenwerking met het NVWA)
- Actualiseer de opdracht 3:18 van de FBE met nieuwe soorten op de unielijst
- Zet een interventieteam op dat in opdracht van de FBE of provincie meldingen oppakt en snel kan ingrijpen bij waarnemingen van gewervelde invasieve exoten. Een alternatief is de inhuur van jagers voor specifieke soorten wanneer de bestrijding op vrijwillige basis onvoldoende resultaat geeft.
- Heb aandacht voor bronlocaties van invasieve plantensoorten zoals particuliere tuinen waar bepaalde soorten nog groeien. Denk hierbij aan bewustwording of (via de gemeentes) een vergoeding voor het verwijderen van bepaalde invasieve plantensoorten zoals de zijdeplant of boomwurger.

6.2 Bestrijding wijdverspreide en opkomende soorten

- Formuleer een (interne) beleidslijn en/of beslisboom voor de bestrijding van groeihaarden op provinciale terreinen. Dit kan gebruikt worden in de communicatie met partners en omwonenden.
- Actualiseer lijst met Brabantse zorgsoorten. Definieer daarbij duidelijk wat onder een Brabantse zorgsoort wordt verstaan zodat nieuwe opkomende soorten hieraan kunnen worden getoetst.

6.3 Monitoring

- Meer samenwerking met NVWA ten aanzien van de monitoring van soorten zoals muntjak en wasbeer. Met een extra focus langs landsgrenzen
- Breng in beeld waar op provinciale terreinen zich invasieve exoten bevinden en actualiseer dit periodiek
- Breng samen met TBO's in beeld waar binnen Natura 2000-gebieden invasieve exoten bevinden en actualiseer dit periodiek. Maak hiervoor werkafspraken
- Zet in op het gebruik van innovatieve monitoringsmethodes (zoals remote sensing en beeldherkenning) voor het inventariseren van de verspreiding van wijdverspreide soorten
- Centreer de beschikbare data zoveel mogelijk op één locatie. Bijvoorbeeld het NDFF

6.4 Regierol

- Versterk de samenwerking met het Rijk en de Provincies. Trek samen op in communicatiecampagnes of onderzoek naar bepaalde soorten.
- Versterk het contact met de Brabantse gemeentes
- Onderzoek of het Platform invasieve exoten in haar huidige vorm nog van toegevoegde waarde is, of dat een andere overlegvorm beter past om gezamenlijke (regio-gebonden) afspraken te maken. Bijvoorbeeld binnen de GGA-gebieden
- Onderzoek en benoem welke partij voor welke soort de verantwoordelijkheid draagt voor de aanpak (bestrijding of beheersing). Maak hier heldere afspraken over met de betrokken partijen zoals gemeentes en waterschappen.

6.5 Communicatie

- Communiceer over de rolverdeling en verantwoordelijkheden van verschillende overheden en grondeigenaren ten aanzien van de bestrijding van invasieve exoten
- Communiceer duidelijk over waarom we bepaalde soorten bestrijden
- Deel successen (locaties waar invasieve exoten succesvol zijn bestreden)
- Zet in op bewustwording door bijvoorbeeld het organiseren/faciliteren van vrijwilligersdagen voor exotenbestrijding of zet een communicatiecampagne op waarbij bijvoorbeeld gedurende het jaar op één bepaalde exoot wordt uitgelicht (zoals het jaar van de eikelmuis, of het jaar van de scholekster). Zoek hier de samenwerking op met regionale en landelijke partners.

6.6 Subsidieregeling

- Zet in de subsidieverlening in op het opstellen van (gemeentelijke) beheerplannen in plaats van losse bestrijdingsacties. Eventueel met aanvullende subsidie als er door de aanvragen zelf een subsidieregeling wordt opgesteld voor de bestrijding van groeihaarden binnen de gemeente. De Gelderse regeling is hierbij een mooi voorbeeld.
- Focus bestrijdingsacties op locaties waar bestrijding het meeste effect heeft op de biodiversiteit: Natura 2000 en Natuurnetwerk Brabant (en eventueel Natura 2000).

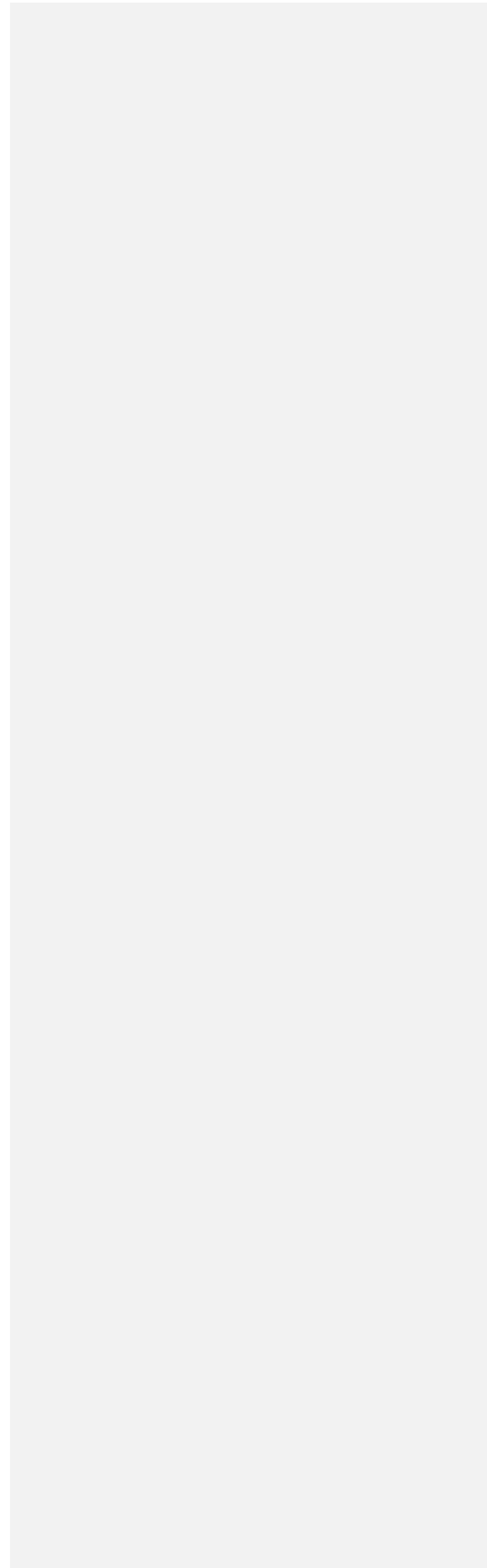
6.7 Capaciteit en financiën

- Maak structureel gelabelde middelen vrij voor de aanpak van invasieve exoten. Het beschikbaar krijgen en houden van voldoende middelen voor de aanpak van invasieve exoten is de meest effectieve en efficiënte aanpak volgens de systeemevaluatie van Desicio
- Verhoog de beschikbare capaciteit naar 1,5 FTE (in lijn met advies IPO)
- Breng totale opgave van de provincie goed in beeld (onder andere aan de hand van bestrijdingsplannen voor specifieke soorten) en vertaal dit naar een geoordeeld, structureel budget voor de aanpak van invasieve exoten.

7 Literatuur

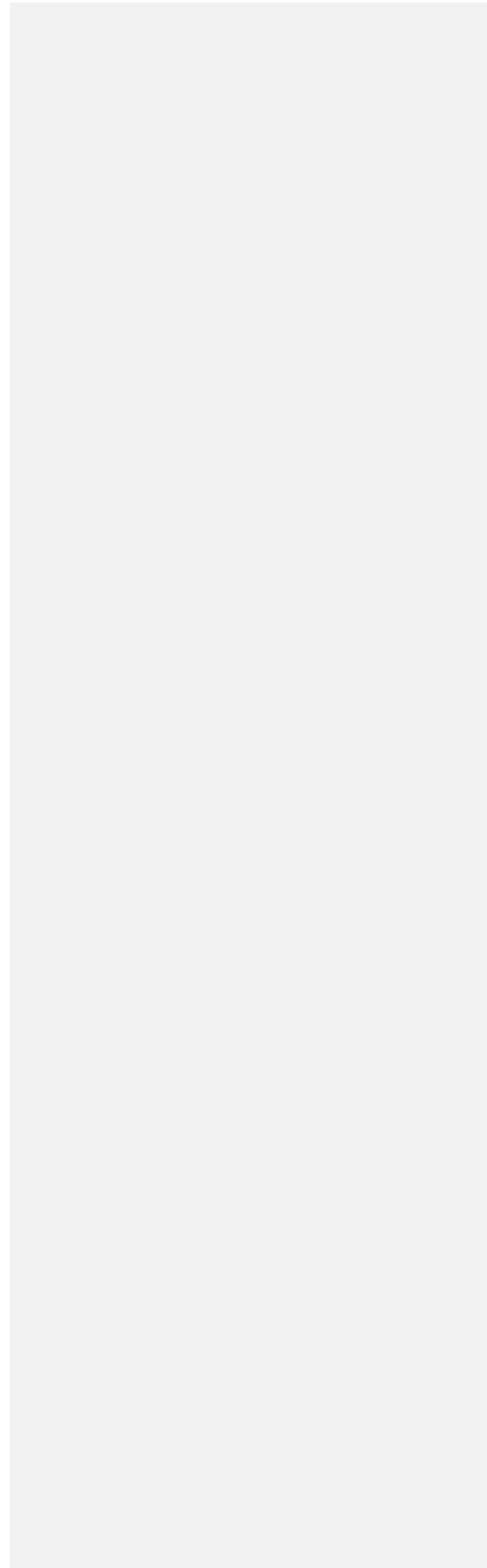
- Provincie Noord-Brabant (2020) *Plan van aanpak invasieve exoten*
- Provincie Noord-Brabant (2019) *Wijziging opdracht ex artikel 3.18 Wet natuurbescherming voor de bestrijding van bepaalde invasieve exoten en verwilderde dieren Noord-Brabant*
<https://www.faanabeheereenheid.nl/Portals/13/Ontheffingen/Opdracht%20invasieve%20soorten%20en%20verwilderde%20dieren%20t.b.v.%20website.pdf?ver=2022-05-18-155501-363×tamp=1652880820164>
- Provincie Noord-Brabant (2023) *Perspectiefnota 2025*. <https://www.brabant.nl/bestuur/begroting-verantwoording/perspectiefnota-2025/>
- Decisio (2022) *Systeemevaluatie implementatie exotenverordening in Nederland*
<https://open.overheid.nl/documenten/7b23a6b1-819f-4d1c-940a-3c388119dae4/file>
- NVWA (2024) *Unielijst invasieve exoten*
<https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>
- Europese Unie (2014) *Verordening (EU) Nr. 1143/2014 van het Europees parlement en de raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32014R1143&from=NL>
- Faunabeheereenheid Noord-Brabant (2021) *Draaiboek; aanpak invasieve exoten en verwilderde dieren: Naar een planmatige en effectieve aanpak*
<https://www.faanabeheereenheid.nl/Portals/13/publicaties/diversen/Draaiboek%20aanpak%20invasieve%20exoten%20en%20verwilderde%20dieren.pdf?ver=2021-06-28-150712-093×tamp=1624886059974>
- NatureToday (2022) *Nieuwe methodes succesvol in de strijd tegen de Aziatische hoornaar*
<https://www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=29534>
- Provincie Zeeland (2024) *Aziatische hoornaar*
https://www.zeeland.nl/sites/default/files/digitaalarchief/IB24_329f8e9d.pdf

BIJLAGE 1 Schematische weergave Plan van Aanpak Invasieve Exoten Noord-
Brabant (unielijstsoorten en zorgsoorten)

BIJLAGE 2 Exotenproblematiek binnen Natura 2000-gebieden

PM Tabel invoegen met per gebied de exotenproblematiek

BIJLAGE 3 Financieel overzicht 2018-2023

